

Gurka Dezső (szerk.): MATÉZIS, MECHANIKA, METAFIZIKA

Gondolat Kiadó, Budapest, 2016, 202 oldal

Érdekes tanulmánykötetet jelentetett meg a Gondolat Kiadó *Simonyi Károly* születésének 100. évfordulójára. A könyv 12 rövid tanulmányt tartalmaz 13 szerző tollából, amelyek középpontjában a 18–19. századi matematika, fizika és csillagászat történetének egyes momentumai, illetve e területek korabeli filozófiával való kapcsolatai állnak. A tanulmányok elsősorban a magyar vonatkozásokra fókuszáltak, a korszak magyar tudósainak, mint *Bolyai Farkas*, *Hell Miksa*, *Segner János András*, *Sipos Pál*, *Dugonics András* tevékenységét mutatják be. Az egyes tanulmányok szövegeit minden esetben képek és a témához tartozó illusztrációk követik, sajnos csak fekete-fehérben.

A tanulmányok négy fő gondolati csomópont köré csoportosulnak. Az első az *Erők és ellen-erők a 18–19. századi filozófiában*, amely három tanulmányt tartalmaz *Schmal Dániel*, *Mester Béla* és *Egyed Péter* írásait. Ezek *Leibniz* filozófiájával, majd két felvilágosodás kora beli magyar tudós, *Rozgonyi József* Kant-kritikájával és *Sipos Pál* filozófiájával foglalkoznak.

A második a *Matematikusok a matézis és a bölcsélet határterületein*, amely szintén három tanulmányt tartalmaz, szerzői: *Békés Vera*, *Oláh-Gál Róbert* és *Szabó Péter Gábor*. Az első *Dugonics András* – akinek jelentős szerepe volt a magyar matematikai műveltség teremtésében – matematika-pedagógiai munkásságát mutatja be. Olyan, azóta is használt szakkifejezések származnak tőle, mint: *derékszög*, *egyenlet*, *elv*, *gömb*, *szög*, *háromszög*, *batszög*, *bossz*, *kőb*, *kör*, *pont*, *sugár*, *végtelen*. A másik két tanulmány *Bolyai Farkas* tanulmányait, illetve munkásságát elemzi.

A harmadik fő fejezet a *18–19. századi fizikusok és csillagászok munkásságának tudományos és filo-*

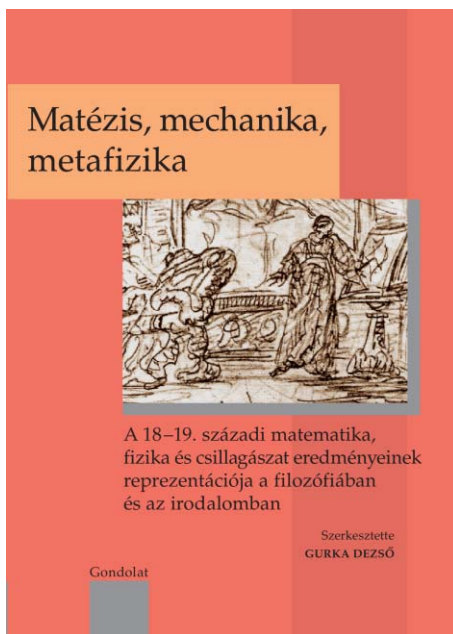
zófiai recepciója, amely négy tanulmányt tartalmaz, szerzői: *Gurka Dezső*, *Kontler László*, *Székely László*, *Martinás Katalin* és *Tremmel Bálint*. Az első kettő a korszak két nemzetközileg is ismert és elismert magyar tudós – *Segner János András* és *Hell Miksa*, akiről a szerző következetesen Maximilian Hellként ír – munkásságát és kisebb részben életét mutatja be. A harmadik tanulmány Kant kozmológiájáról értekezik, kitekintéssel *Madách Imre* *Az ember tragédiája* című művére, különös tekintettel az utolsó színre. Ez utóbbinak ezért talán inkább a negyedik fő részben lehetett volna a helye. A negyedik tanulmány a leibnizi impulzusfogalom és az arra épülő dinamika alapgondolatait mutatja be, összehasonlítva a newtoni felfogással.

A negyedik fő fejezet *A 18–19. századi szépirodalom és a korabeli természettudományok érintkezési pontjai*, amely két tanulmányt tartalmaz, *Vörös Imre* és *Balogh Piroska* írásait. Az első a karteziánus és a newtoni felfogás megjelenését mutatja be néhány korabeli magyar versben. Csak érdekességként említendő, hogy egyikben összekeveredik a gravitáció és a mágnesség, amely

gyakori tévképzet. A második egy, a vizsgált korszakban létező *Uránia* című folyóirattal és az akkortájt felfedezett *Uránusz* bolygó névválasztásával foglalkozik. Az írás szerint többen inkább feminim jellegűnek tartották a bolygót, ezért a női jellegű *Uránia* nevet szerették volna.

A könyvet ajánlhatom mindazoknak, akik nem csak a természettudományokat szeretik, hanem szívesen gondolkodnak el ezen ismeretek filozófiai, társadalmi, sőt a művészetekre gyakorolt hatásán.

Radnóti Katalin

A 18–19. századi matematika, fizika és csillagászat eredményeinek reprezentációja a filozófiában és az irodalomban

Szerkesztette
GURKA DEZSŐ

Gondolat

Jobb egy mentőötlet mint öt mentő egylet

– írta Karinthy Frigyes az egyletistápolás margójára.

Most Társulatunk kér egyletmentő ötleteket!

Ezek az ötletek nem vesznek el,

ha a <http://forum.elft.hu>

linken, az ELFT stratégiai vitafórumán adjuk elő.

